

O‘ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISH ORQALI MAMLAKATIMIZDA TURIZM SOHALARINI YANADA RIVOJLANTIRISH.

Xasanova Nargiza

Kimyo Toshkent Xalqaro Universiteti “Turizm”

kafedrası katta o‘qituvchisi:

Kimyo Xalqaro Universiteti turizm fakulteti talabasi:

Xalilova Mukaram Xamid qizi

Annotatsiya: Ushbu yozilgan maqolamizda yurtimizda turizm va ekoturizm haqida tushuncha va shu sohalarini rivojlantirishda qo‘llaniladigan bir qancha usullar, vazifa va ma‘lumotlar keltirib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: Turizm, Turizmning qisqacha kelib chiqishi, Ekoturizm, Turizmni rivojlantirish, Iqlim, Marketing va brending, Xizmat sifatini oshirish, Ta‘lim tizimini rivojlantirish

Mavzuning maqsadi: Bugungi kunda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar iqtisodiyotning barcha tarmoqlarini rivojlantirish yoki ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan. Bu iqtisodiyotning tez o‘sishiga olib keladi. Ayniqsa, bugungi kunda xarajat kamroq talabga ega. Ammo turizm yuqori daromadli tarmoqlardan biridir. Turizm sohasi boshqa sohalarga nisbatan ko‘p mablag‘ talab qilmaydi. Lekin buning natijasida katta miqdorda foyda olishimiz mumkin. Hamda yurtimizni tarixini yana bir tomonlama dunyoga tanitishga yordam bergan bo‘lamiz.

Asosiy qism: Maqolamizni boshlashimizdan avval ushbu qonunga to‘xtalib o‘tsak O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi manfaatdor vazirlik va idoralar tomonidan Chora-tadbirlar rejasi bajarilishi ustidan doimiy monitoringni olib borilishini hamda monitoring natijalari bo‘yicha O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “2018-2019-yillarda turizm sohasini rivojlantirish bo‘yicha birinchi navbatdagi chora-tadbirlar to‘g‘risida” 2017-yil 16-avgustdagi PQ-3217-son qarori bilan tashkil etilgan Turizmni rivojlantirish bo‘yicha

muvoqlashtiruvchi kengashga (keyingi o‘rinlarda — Muvofiqlashtiruvchi kengash) har oy yakuni bilan keyingi oyning 10 sanasiga qadar axborot kiritilishini ta’minlasin.³⁷

Turizm (fransuzcha: *our* — sayr, sayohat), sayyohlik — sayohat (safar) qilish; faol dam olish turlaridan biri.³⁸ Turizm deganda jismoniy shaxsning doimiy istiqomat joyidan sog‘lomlashtirish, ma’rifiy, kasbiyamaliy yoki boshqa maqsadlarda borilgan joyda (mamlakatda) haq to‘lanadigan faoliyat bilan shug‘ullanmagan holda uzog‘i bilan 1 yil muddatga jo‘nab ketishi (sayohat qilishi) tushuniladi. Turizmning tarixi XIX asr boshlariga borib taqaladi. Dastlab Angliyadan Fransiyaga uyushgan sayyohlik tashkil etilgan (1815). Turizmning asoschisi hisoblanmish ingliz ruhoniysi Tomas Kuk 1843-yilda 1-temir yo‘l sayyohligini tashkil qildi. Shundan so‘ng u o‘zining xususiy turistik korxonasini tuzdi va 1866-yilda dastlabki sayyohlik guruxlari AQShga jo‘natildi. Sharqda arab sayyohi Ibn Battuta 21 yoshida sayohatini boshlab, deyarli barcha Sharq va Shimoliy Afrika mamlakatlarini piyoda kezib chiqdi.

Movarounnahrda ilk sayyohlarning safarlari Amir Temur va Temuriylar davrida faollashgan. Amir Temur fransuz qiroli Karl VI va ingliz qiroli Genrix IV bilan doimiy aloqada bo‘lgan. Uning elchisi 1403-yili Parijga kelgan. Ispaniyalik Klavixoning "Buyuk Temurning hayoti va faoliyati" kitobida Movarounnahrda ijtimoiy hayot va sayyoxlarning Temur davlatiga intilishi aks etgan.

Hozirgi davrda Turizm dunyoning juda ko‘p mamlakatlarida ommaviy tus olgan. Odatda, Turizm turizm tashkilotlari orqali turizm marshrutlari bo‘yicha uyushtiriladi. Turizmning juda ko‘p turlari va shakllari mavjud (ichki, xalqaro, havaskorlik turizmi, uyushgan turizm, yaqin joyga sayohat, uzoqqa sayohat, bilim saviyasini kengaytirish maqsadidagi turizm, toqqa chiqish, suv turizmi, avtoturizm, piyoda yuriladigan turizm, sport turizmi va boshqalar).³⁹

³⁷ O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 18.07.2019 yildagi O‘RQ-549-son

³⁸ <https://uz.wikipedia.org/wiki/Turizm>

³⁹ M.M.Ahmadjonovich A.M.To‘ychiyevna “Turizm asoslar”

O‘zbekistonda turizm sohasiga rahbarlikni "O‘zbekturizm" milliy kompaniyasi (27-iyul, 1992-yilda tuzilgan) olib boradi. Kompaniyaning asosiy vazifasi turizm infrastrukturasi rivojlantirish, chet el sarmoyasini jalb qilib zamonaviy turistik komplekslarni barpo etish, yangi turistik yo‘nalishlarni ishlab chiqish, xizmatlar doirasini kengaitirish va boshqalardan iborat.

Adabiyotlarda keltirib o‘tilganki ekoturizm “yashil”, “xlorofill”, “landshaft”, “tabiiy turizm” iboralari bilan ham tilga olinadi. Mutaxassislar tahliliga ko‘ra, ekoturizmning hududiy farqlari ham ularning iqtisodiy va ijtimoiy ko‘rsatkichlarini belgilaydi. Masalan, eng rivojlangan davlatlar (Katta Sakkizlik mamlakatlari misolida) Shimoliy yarim sharda joylashgan. Hisob-kitoblar shuni ko‘rsatadiki, jami turistlarning kelishi va ketishi rivojlangan mamlakatlarda 57 foiz, rivojlanayotgan mamlakatlarda 30 foiz, o‘tish davridagi mamlakatlarda -1,3 foizni tashkil etadi. Biroq ekoturizm geografiyasi umumiy turizmnikidan farq qiladi. An'anaviy sayyohlarning asosiy oqimi rivojlangan mamlakatlardan rivojlangan mamlakatlarga yo'naltirilgan bo'lib, Frantsiya, AQSH, Ispaniya va Italiya yetakchilik qilmoqda, ekoturistlar esa ko'p hollarda rivojlangan mamlakatlardan rivojlanayotgan mamlakatlarga boradilar. Ko‘plab sayyohlarni o‘ziga tortadigan ekzotik tabiatga ega Nepalning osmon baland tog‘lari, Amazonkaning o‘tib bo‘lmas tropik o‘rmonlari, hayvonot olamiga boy Afrika savannalari yo‘lboshchilik qiladi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, tez iqtisodiy ko'rsatkichlarga ega Keniya, Tanzaniya, Ekvador, Kosta-Rika, Nepal, Avstraliya, Yangi Zelandiya, Janubiy Afrika Respublikasi ham ortda qolmagan.

Ekoturizm O‘zbekistonda turizm sohasini rivojlantirish uchun juda muhimdir. Ekoturizm, tabiatni muhofaza qilish, meva-daraxt va hayvonotni himoya qilish, ekologik muammolarga yechim topish va ijtimoiy foydalanuvchilarga o‘zlarini o‘zlashtirish imkoniyatini beradi.

O‘zbekiston bo‘ylab ekoturizmni rivojlantirish uchun quyidagi chora-tadbirlar muhimdir:

- ✓ Tabiat parklari va ekologik turar joylarini o‘rnatish va rivojlantirish.

- ✓ Ekologik turizmni ko‘tarish uchun turli xil sport turlarini tashkil etish, masalan, trekking, daovgala, velosiped qilish va boshqa turli aktivliklar.
- ✓ Ekologik ta’lim markazlarini o‘rnatish va tabiatni muhofaza qilishning ahamiyatini o‘rgatish.
- ✓ Ekologik mehmonxonalarni rivojlantirish va ularning ekologik ta’siri minimalga yetkazilishi.
- ✓ Mahalliy aholi va turistlar orasida ekologik turizmning ommaviy ma’naviyati va ekologik qonunlar haqida ma’lumotlarni tarqatish.

Ekoturizmni rivojlantirish orqali mamlakatimizda turizm sohasini yanada rivojlantirish, tabiatni muhofaza qilish va ijtimoiy foydalanuvchilarga tabiatni sevib qo‘llashni o‘rgatishga yordam beradi. Bu esa mamlakatimizning ekologik salomatlik va turizm sohasidagi potensialini yanada oshiradi.⁴⁰

Turizm sohasini rivojlantirish uchun quyidagi chora-tadbirlar muhim bo'ladi:

✚ Infrastrukturaning rivojlantirish: Turistlarni qabul qilish uchun kerakli infrastruktura, yani mehmonxona, restoranlar, transport tarmoqlari va boshqa turizm xizmatlarini rivojlantirish kerak. Yagona turizm markazlarida, shaharlar va turistik joylarda infrastrukturaning yaxshilash uchun investitsiyalar kiritish muhimdir.

✚ Xizmatlar sifatini oshirish: Turistlar uchun qulaylik va xizmatlar ko'rsatish, ularning murojaatlari va istaklari qondirish, ularni o'ziga tortib olish va xursand qilish uchun mahsulotlarni sifatli va qulay ko'rsatish muhimdir.

✚ Madaniy-tarixiy obrazlarni muhofaza qilish: O'zbekistonning bog'boni bo'lgan madaniy va tarixiy obrazlarni muhofaza qilish, ularni turistlarga ko'rsatish va o'rganish uchun imkoniyat yaratish turizm sohasini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega.

✚ Marketing va branding: O'zbekistonning turizm potensialini dunyo bo'ylab taqdim etish uchun marketing va branding kampaniyalarini o'tkazish zarur.

⁴⁰ Turizm asoslari. Mirzayev M, Aliyeva M

O'zbekistonning turistik manzillari, madaniy miras va tabiiy go'zalliklari dunyo bo'ylab tanitilishi lozim.

✚ Ta'lim tizimini rivojlantirish: Turizm sohasida mutaxassis kadrlar tayyorlash, turistlarga yaxshi xizmat ko'rsatish va turizm sohasini sifatli rivojlantirish uchun ta'lim tizimini o'zgartirish va rivojlantirish muhimdir.

Turizm sohasini rivojlantirishda hokimiyat, turizm tashkilotlari, korxonalar va mahalliy jamiyat birgalikda ishlashadi. Turizm sohasining rivojlantirilishi O'zbekistonning iqtisodiy va madaniy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi va mamlakatimizni dunyo bo'ylab mashhur turistik manzillar markaziga aylantirishga yordam beradi.

Ekoturizmni rivojlantirish uchun quyidagi chora-tadbirlar muhim bo'ladi:

❖ Tabiiy obrazlarni himoya qilish: Ekoturizmning asosiy maqsadi tabiiy hayotning himoyalash va muhofazasi bo'lib, bu sababli tabiiy obrazlarni va ekosistemalarni himoya qilish, zarar kiritishni oldini olish va ularni muhofaza qilish muhimdir.

❖ O'zbekistonning ekologik go'zalliklari: O'zbekiston tabiiy go'zalliklari, misol uchun Tugaylar, suv oqshomi, tog'lar va boshqa ekologik joylar turistlar uchun ajoyib manzaralar tashkil etadi. Bu ekologik joylar turistlar uchun iste'dod yaratish va ularni o'ziga tortib olish imkoniyatlarini oshirish uchun rivojlantirilishi kerak.

❖ Ekologik turizm xizmatlari: Ekologik turizm sohasida xizmatlar, masalan, ekologik mehmonxonalarda yashash, tabiiy taomlar va mahsulotlarni taqdim etish, tabiiy joylarda safarlar tashkil etish va boshqa ekologik turizm faoliyatlarini rivojlantirish muhimdir.

❖ Ta'lim va sensibilizatsiya: Ekoturizmning o'ziga xos xususiyati va qo'llanilganligi bo'lsa, turistlarni tabiiy hayotni muhofaza qilishga va ekologik turizm prinsiplariga rioya etishga ko'rsatish zarur. Bu maqsadga erishish uchun turistlarga ta'lim berish, ekologik tarbiya berish va sensibilizatsiya lozimdir.

❖ Hamkorlik va shuningdek marketing: Ekoturizm sohasini rivojlantirishda hokimiyat, turizm tashkilotlari, ekologik turizm korxonalar va mahalliy jamiyat

hamkorlik qilishi zarur. Shuningdek, O'zbekistonning ekologik go'zalliklarini dunyo bo'ylab tanitish va branding kampaniyalarini o'tkazish muhimdir.

Ekoturizmni rivojlantirish O'zbekistonning tabiiy resurslarini muhofaza qilish, ekologik turizm sohasini rivojlantirish va turistlarga tabiiy hayotni tajribalash imkoniyatlarini yaratishga yordam beradi. Bu esa mamlakatimizning ekologik hayotini himoya qilish va dunyo bo'ylab mashhur ekoturistik manzillar markaziga aylantirishga yordam beradi.

Ma'lumki, ekoturizmning rivojlanishi nafaqat mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy sharoitiga, balki uning geografik joylashuvi, tabiiy sharoiti, ekoturizm obyektlarining mavjudligi yoki yo'qligiga ham bog'liq. Shuning uchun ekoturizm yo'nalishlarini tashkil etish va ularni samarali amalga oshirish hudud tabiatini har tomonlama va chuqur o'rganishni taqozo etadi. Yevroosiyo materigining o'rtasida, Amudaryo va Sirdaryo oralig'ida, mo'tadil va subtropik iqlimli mintaqada, okeanlardan uzoqda joylashgan O'zbekiston janubi va sharqiy tomondan baland tog'lar bilan o'ralgan yopiq havzada joylashgan. xususiyatlarga ega. Bular hududning yam-yashilligi, juda kontinentalligi, quruqligi, tekislik va pastliklar, plato va adirlar, adirlar, o'rta balandlikdagi tog'lar va doimiy qor va muzliklar bilan qoplangan baland tog'lar, noyob gorizontali tabiiy zonalarning mavjudligi. va ularga mos keladigan balandlik mintaqalarining shakllanishi, tektonik va seysmik faolligi va keskin tabiiy farqlarning mavjudligi har xil. O'zbekiston hududining 78,7% ni egallagan tekislikning bir qismi tog' va er osti qismiga tegishlidir.⁴¹

Xulosa: O'zbekiston o'zining betakror iliq tabiati bilan sayyohlarni o'ziga tortadi. Turizmning rivojlanishi nafaqat go'zal tabiati, qulay iqlim sharoiti, balki sayyohlarga xizmat ko'rsatishning yaxshi yo'lga qo'yilganligi bilan ham ajralib turadi. O'zbekistonda ekoturistik plyajlar sonini ko'paytirish va ular uchun ko'proq ekoturlarni tashkil etish ekoturistlarning o'z yurtiga, tabiatiga bo'lgan mehrini oshirishga xizmat qiladi. Ekoturistlar va ekoturizm ob'yektlari sonining ko'payishi

⁴¹ <https://www.britannica.com/topic/tourism>

xizmat ko'rsatish sohasining ko'payishiga olib keladi, bu esa o'z navbatida yangi ish o'rinlari yaratish. O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirish orqali nafaqat ekoturizm orqali daromad oluvchi xizmat ko'rsatish sohasidan olinadigan soliqlar hisobiga mamlakatimiz byudjetiga ko'p daromad keltirish, balki mamlakatimizni dunyoga mashhur qilish mumkin. ⁴²

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 2 dekabrda PF-4861-son «O'zbekiston Respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni taminlash chora-tadbirlari to'g'risida» gi Farmoni.
2. Shamuratova N.T. O'zbekistonda ekologik turizm va uning tabiiy geografik jihatlari. Geografiya fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. Toshkent-2011-y
3. <https://kun.uz/news/2017/03/08/uzbekistonda-ekoturizmni-rivojlantirish-imkoniatlari-kandaj?q=%2Fuz%2Fnews%2F2017%2F03%2F08%2Fuzbekistonda-ekoturizmni-rivojlantirish-imkoniatlari-kandaj>
4. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Turizm>
5. <https://www.britishview.co.uk/index.php/bv/article/view/167>
6. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Turizm>
7. M.M.Ahmadjonovich A.M.To'ychiyevna "Turizm asoslar"
8. <https://www.britannica.com/topic/tourism>
9. <https://opentextbc.ca/introtourism2e/chapter/what-is-tourism/>

⁴² <https://opentextbc.ca/introtourism2e/chapter/what-is-tourism/>